

Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

A Simplicissimus Hőse Díjról

Itt a december, Főkaszírno asszonnyal ismét összedugtuk fejünket, hogy ki kapja idén a kitüntetését. Ilyenkor nem árt egy kis ismétlés. Ki is kaphatja ezt a különleges elismerést, amit most kilencedik alkalommal osztunk ki? (Az eddig ünnepeltek listáját lásd itt: www.budapestfolyoirat.hu.)

Olyan személy kaphatja, aki nem hivatászerűen dolgozik a városért. Nem alkalmazottja a városnak, nem politikus, azaz semmilyen értelemben nem kap (vagy kapott) fizetést azért a munkáért, amiért kitüntetjük. Ezen kívül három dolognak kell, hogy megfeleljen a személy vagy a maximum két személyből álló „kollektíva.”

1.) Nem kaphat díjat az adományozó Nagy Budapest Törzsasztal semelyik btagja sem, lett légyen bármilyen érdemes is arra.

2.) Bár tiszteljük a nagy ellenkezőket, akik szívesen megakadályoznak bizonyos dolgokat, ez a díj az „igen-mondóknak” jár, akik fenntartható módon létrehoznak valamit.

3.) Végezetül ezt a civil díjat Simplicissimus olyan személyeknek szánja, akik az őket érdemessé tevő munkába nem pusztnak bele, hanem ellenkezőleg, megtalálják benne a számításukat, sőt polgári jólétre jutnak, ha nem is feltétlenül gazdagodnak meg.

Hogy mit kapnak a díjazottak? Hát egy szép, keretezett oklevelet, amelyet a Törzsasztal valamelyik összejövetelén adnak át, mozsárdurrogás nélkül, de „hangos népörömkialtozás” közepette. Ezen kívül a két zsűror (magam és a főkaszírno) a díjazotta(k)at vendégül látja egy olyan budapesti étteremben, amely a vacsora idején még két évnél kevesebb ideje működik.

Simplicissimus Hőse 2017-ben:

Biszak Sándor (Arcanum)

Legújabb hősünk 1959-ben született Tapolcán. Pécsen végezte iskoláit, közte a Nagy Lajos Gimnázium matematika tagozatát. Aztán az ELTE-re járt vegyész, majd kiegészítő könyvtáros szakra. A Kőbányai Gyógyszerárugyárban, a Műszaki Könyvtárban, a CompuDrug Kiszövetkezetben, valamint az Infoker Kiszövetkezetben dolgozott.

Az Arcanum cég 1989-ben a Magyar Szabadalmi Hivatal részvételével a CD-ROM hazai felfuttatása céljából alakult meg. Az első CD-kiadványa 1991-ben került a felhasználókhoz. 1996 óta kft. formá-

ban, családi tulajdonban működő cég. A tulajdonos, egyben ügyvezető mind az öt gyermeke ott dolgozik.

Biszak Sándornak fiatalabb korában a tolaslabda volt a hobija – ezt még több mai kollégájával a BEAC-nál kezdte úzni. Az egész Arcanum csapat jelenleg 25 főből áll.

Biszak jó ideje Érden lakik, de elévülhetetlenek az érdemei Budapest helytörténeti kutatása fellendítésében.

Ahogy az oklevél fogalmaz, a díjat azért kapja, mert „a magyar sajtó fokozatos digitalizálásával drámaian javította a hivatásos és civil helytörténészek kutatási lehetőségeit, és hatalmas energiáival maga után húzta a közszférát is, neki köszönhetően Európa-szerte ritka lehetőségek jöttek létre a Hungaricana könyvtár kebelében”.

Aki ismeri Biszak Sándort, tudja, hogy különleges, fanyar, kentaur természetű lény. Elöl rajongó természet, néha kockázató, lelkes civil. Hátról jó szervezőképességű, minden részletre odafigyelő üzletember. Időnként előreszalad, meghitelez munkákat, bizik abban, hogy kisvártatva meg tudja teremteni a finanszírozást. Amikor értesítettük, azt kérdezte: nem lehetne, hogy az egész kollektíva kapja a díjat? Sajnos azonban szabályaink me-revek: maximum két személyből állhat a csapat... De átvitt értelemben persze hogy az egész társaságra gondoltunk.

Biszak Sándor, Simplicissimus Hőse 2017 (Vajda József felvétele / Népszava)

Levelt kaptunk Négyesi Károly olvasónktól, Grund ügyben

„Szeretnék egy régi vitát eldönteni. Molnár Ferenc a Pál utcai fiúk regénye lényegében Molnár (Neumann) Ferenc kamaszkoráról szól és a körülötte élő fiúkról mintázta regénye alakjait, van akit ő maga nevesített. Tényként vehető

így, hogy a grund is létezett, és ahogyan a regény végén szerepel, beépítették. A Pál utca 2. alatti házra tették a táblát a grundról. Felelősségem teljes tudatában kijelentem: TÉVESEN. Már Buza Péter tudta, hogy a Mária utca 48-46. szám alatt működött Luczenbacher Pál a gőzfaóó üzemét. Megírta, hogy 1890-ben még működött az üzem és 1892-ben már nem. Közvetett bizonyíték alapján Pál u. 6 alá tette a grundot. Ezt be tudom bizonyítani:

Budapest Főváros Levéltárában megtalálhatók a házak tervei, a Pál u 2-4. alatti házak tervei 1887-es keltezésűek, mint a 8. alattié is, de a 6. szám alatti ház tervet 1891. szeptember 2-án hagyták jóvá. Lásd BFL XV.17.d.329 alatt 036788 helyrajzi szám alatt Pál utca 2-4. és 136787 helyrajzi szám alatt Pál utca 8., később József körút 69. (saroképület).

A homályt fokozza Déry Attila Józsefváros VIII. kerület című könyve a Terc Kft. kiadásában 2007-ben, hiszen azt írja a 6.számú házról, hogy 1889-ben épült, ami nem lehet igaz, ha tervet 1891. szeptember 6-án hagyták jóvá. Tisztelettel

Négyesi György, saktörténet kutató”
Köszönjük a szépen adatolt levelet, akkor ez a kérdés egyszer és mindenkorra eldőlt. Vajon ki érez magában elég energiát arra, hogy az emléktábla áthelyezésére indítandó küzdelmet lefolytassa? Legalább elkezdje?

A makacs tévhitek természetrajza

A Pál utcai grund pontos helye fontos apró tény, nemigen lehet makacs tévhitnek nevezni. Nem ide tartozik a lánchídi oroszlán nyelvének bájos históriája sem. Ma már, viszonylag újkeletű szóval „városi legendának” szokás nevezni: mindenki tudja, hogy nem igaz, de óvodás korban minden szülő vagy nagyszülő elmeséli a gyerekeknek.

A legklasszikusabb példa a makacs tévhitre a Kossuth téri épületek esete. Valahogy így szól az idegenvezetők nemzedékei által ismételtgetett történet: „A Kossuth téren az országházi pályázat két másik épülete is megépült: a Földművelődési Minisztérium és a Kúria épülete – e terveket szintén díjazták, de csak egy nyerhetett.” Simplicissimus mindezt röviden, de velősen cáfolta Országház és Kossuth tér monográfiájában. Bukovics Gyula, a minisztérium házának tervezője nem szerepel az Országház pályázói között.

Hauszmann igen, ő díjat is kapott, de Kúriája csak általános stílusjegyeiben hasonló: ez is, az is neoreneszánsz fogantatású. Egy másik, kevesebbek által ismert tévhit, hogy a gellérthegyi Hegedüs- (valójában Schoch-) villa, másképpen Vörös Ház egy konkrét genovai előkép alapján épült, azaz annak pontos mása. Hogy megtudjam az igazságot, néhány hónapja megküldtem képét a Genovai Turisztikai Hivatalnak. Hamar válaszoltak. Azt mondták, hogy nem tudnak ilyen jelenleg is álló vagy elpusztult épületről, de több hasonló is létezik a domboldalon álló villanegyedben. Fényképeket is küldtek.

Ugyancsak makacs tévhitnek vélem azt a gyakran ismételt „tényt”, miszerint az 1911-ben megnyitott Párisi Nagyáruház tetején valaha műjégpálya működött. Megítélés szerint ez egy képeslapon, reklámcélból közzétett, teljesen hamis arányú rajz-ábrázolásból ered. Ezen szerintem sétáló párok láthatók, nem korcsolyázók. De olyan régen izgat ez a dolog, hogy most végre szeretném lezárni.

Pályázat a Párisi Nagyáruház tetején valaha esetleg működött korcsolyapálya ügyében

Tárgy: Írásos vagy képes bizonyíték arra nézve, hogy valaha működött ott korcsolyapálya, akár a legrövidebb ideig. Időhatár: 1911-1945.

Pénzdíj: 10 000 Ft.

Leadási határidő: 2018. december 20.

Közlétező: Simplicissimus s.k.

Melyik a legtöbbször nevet változtatott közterület Budapesten a Kiegészítés óta?

Erre könnyen rávágja az ember, hogy Andrassy út (hiszen Sugárút, Andrassy út, Sztálin út, Magyar Ifjúság útja, Népköztársaság útja, megint Andrassy). Ám utcahosszal előzi meg a Károly körút. Idesüsenek: Országút (-1874)

Károly körút (1874–1916)

IV. Károly király út (1916–1918)

Nép körút (1918)

Károly körút (1919–1926)

Károly király út (1926–1945)

Somogyi Béla út (1945–1953)

Tanács körút (1953–1991)

Károly körút (1991–)

Ha pedig valaki megnézi a Falk Miksa utca névtörténetét, látja, az is cirkalmas, és még éppen lenyomja az Andrassy utat. Nádor utca (egy része: 1874-től, előbb Pannonia Gasse), Falk Miksa utca (1910-től), Juhász Andor utca (1943-tól, a faji törvények miatt), megint Falk Miksa utca (1945-től),

Néphadsereg utca (1953-tól, mert a régi világ embere volt, a királynéhez dörgölözött?), megint Falk Miksa utca (1991-től).

Szöllősi Mátyás: Budapest katalógus (Arcok, történetek a világ egyik legsebbe fővárosából)

A fotóriporterként is dolgozó író Budapest 140. születésnapja (2013) előtt néhány nappal kezdett bele egy New Yorkból indult Facebook projekt „honosításába”. Brandon Stanton HONY („Humans of New York”) becenevű, nagyravágyó terve eredetileg arra irányult, hogy tízezer New York-it lefényképezzen az utcákon. Aztán egyszer csak nem volt elég a kép, így elkezdte kérdezgetni az alanyait, míg végül a fotókat a tömörített szövegekkel együtt tette fel a Facebookra. Hatalmas siker lett, összesen mintegy húszmillió követője van mindenféle social media csatornán.

Ugyanez kezdte el művelni Szöllősi Mátyás először egy Mohai Balázs nevű fotós barátjával, majd egyedül – a szövegnek már eleve nagy szerepet szánva. Az alanyok eleinte megszólítás alapon kerültek a sorozatba, majd lehetett jelentkezni. Arról nem beszél a tömör, szerény és a célokat illetően tartalmas előszó, hogy hány portrét válogatott be a szerző az összes mintegy hatszázból. A Budapest katalógus 150 fényképes-szöveges portrét tartalmaz. A szövegek – ez nagy dolog – kétnyelvűek.

Sem az írások, sem a fényképek önmagukban nem világrengetőek. Az érdeklődésünk ellenben fokozatosan növekszik már a lapozgatás után is, tíz portré elolvasása után pedig rajongással fajul. Minden történet olyan hosszú, „amennyit megkíván”. Gyakran egyetlen mondat, például a Gutenberg térről, máskor egy egész oldal. Általában egy személy

van a képen, néha egy pár, kivételesen egy kisebb zenekar, együtt.

Elvéve akad egy-egy ismert ember, mint (Tahi-Tóth) László, vagy (Saly) Noémi, de a legtöbbjükről most hallunk először. A ríkató történet is kevés. Mindennapi életek, nem mindennapi módon felvillantva: ez a zöm. Hadd soroljak fel itt hét kedvencet:

– Attila, aki már tizenkilenc évet ült, és annyira megtanult dobolni, hogy Som Lajostól kapott bőrdzsekit.

– Egy másik Attila, aki nagy sakkozó akart lenni, de elérte határait, és most fiatalokat tanít sakkozni, hogy jobbak legyenek, mint ő.

– Ünige, a művészettörténész, aki a Budapest100 önkénteseként imád régi házak lakóival együtt dolgozni.

– Mónika, a három gyerekes Krisna-hívő és higiéniai tanácsadó.

– Mihály, aki kétszáz hasonmás Vizsolyi Bibliát akar legyártani, és ehhez saját, vízimalom meghajtású papírmanufaktúrát épített.

– Joli néni, aki 94 éves korában is dolgozni jár egy kertbe, és kedvenc olvasmánya Jób története a Bibliából.

– János, a kerekesszékekben élő volt hajléktalan, aki 18 éve van együtt Erzsivel, és elmondja, hogy szedte fel.

Érdeemes külön böngészni a Facebook oldalt, van olyan szöveg, ami terjedelme miatt nem férhetett be a könyvbe. Például idén június 9-én került fel a lapra a László | Kopeczky utca című, amiben a szerző benne hagyta a Lator Lászlóhoz szóló kérdéseit is.

Ezúton is gratulálunk mi is a kilencven éves költőnek!

(Európa Kiadó, 2017, Fotók: Szöllősi Mátyás – hat kép kivételével, melyek alkotói Honfi Anna és Mohai Balázs. Felelős szerkesztő: Magyarósi Gizella, tervező: Pyber Anita, 320 o., ára 4990 Ft) ●